

जन्मनः । कल्पानां वत्सरं चैव जगतः स्थापनं तथा ॥ शयनं च हरेरत्न
पृथिव्युद्धरणं तथा । संनिवेशः पुरादीनां वर्णाश्रमविभागशः ॥ वृक्षाणां
गृहसंस्थानां सिद्धीनां च विनाशनं । योजनानां पथं चैव संचरं बहु-
विस्तरं ॥ स्वर्गे स्थानविभागं च मर्त्यानां शुभचारिणां । वृक्षाणामौष-
धीनां च वीरुधां च प्रकीर्त्तनं ॥ वृक्षनारकिकीटत्वं मर्त्यानां परिकीर्त्तनं ।
देवतानामृषीणां च द्वेसृतीपरिकीर्त्तनं ॥ अंतादीनां तनूनां च सृजनं
त्यजनं तथा । प्रथमं सर्वशास्त्राणां पुराणं ब्रह्मणा स्मृतं ॥ अनंतरं च
वक्त्रेभ्यो वेदास्तस्य विनिःस्मृताः (sritāḥ) । अंगानि धर्मशास्त्रं च
व्रतानि नियमास्तथा ॥ पशूनां पुरुषाणां च संभवः परिकीर्त्तितः । तथा
निर्वचनं प्रोक्तं कल्पस्य च परिग्रहः ॥ नव सर्गाः पुनः प्रोक्ता ब्रह्मणो
बुद्धिपूर्वकाः । त्रयो न्ये [५] बुद्धिपूर्वास्तु ततो लोकानकल्पयत् ॥ ब्रह्मणो
वयवेभ्यश्च धर्मादीनां समुद्भवः । ये द्वादश प्रसूयंते प्रजाकल्पे पुनः पुनः ॥
कल्पयोरंतरं (antaram) प्रोक्तं प्रतिसंधिश्च यस्तयोः । तमोमात्रामृत-
त्वाच्च (तमोमात्रावृतत्वाच्च B.) ब्रह्मणो धर्मसंभवः ॥ तथैव शतरूपा-
यास्तयोः पुत्रास्वतः परं । प्रियव्रतोत्तानपादौ प्रमूत्याकूतयश्च ताः ॥
कीर्त्त्यंते धृतपाप्मानो येषु लोकाः प्रतिष्ठिताः । रुचेः प्रजापतेः श्रोत्रमा-
कूत्यां मिथुनोद्भवः ॥ प्रसूत्यामपि दक्षस्य कन्यानां प्रभवस्ततः । दीक्षाय-
णीषु (dá°) चाप्युद्भूतं श्रद्धाद्यासु महात्मनां ॥ धर्मस्य कीर्त्त्यंते स्वर्गः
सात्विकस्तु सुखोदयः । तथा धर्मस्य हिंसायां तामसो [५] शुभलक्षणः ॥
महेश्वरस्य सत्यां च प्रजासर्गः प्रकीर्त्तितः । निरामयं च ब्रह्माणं तादृशं
कीर्त्तनं पुनः ॥ योगं योगनिधिं प्राह द्विजानां मुक्तिर्कांक्षिणां । अवतारश्च
रुद्रस्य महाभाग्यं तथैव च ॥ त्रैवेदिकी कथा चापि संवादः परमो
महान् । ब्रह्मनारायणाभ्यां च यत् स्तोत्रं प्रकीर्त्तितं ॥ स्तुतस्ताभ्यां स
देवेशस्तुतोप भगवान् शिवः । प्रादुर्भावो य रुद्रस्य ब्रह्मणो मे महात्मनः ॥
कीर्त्त्यंते भाम (कीर्त्त्यंते नाम B.) हेतुश्च यथारोदीन्महामनाः । रुद्रादीनि
यथा ह्यष्टौ नामान्यामो (l. ápnót) स्वयंभुवः ॥ यथा च तैर्व्याममिदं
त्रैलोक्यं सचराचरं । भृगवादीनामृषीणां च प्रजासर्गोपवर्णनं ॥ वसिष्ठस्य
च ब्रह्मर्षेयैव गोत्वानुकीर्त्तनं । अग्नेः प्रजायाः संभूतिः स्वाहाया यत्
कीर्त्तिता ॥ पितॄणां द्विःप्रकाराणां स्वधायास्तदनंतरं । पितृवंशप्रसंगे च
(prasangena B.) कीर्त्त्यंते च महेश्वरात् ॥ दक्षस्य शापः सत्यर्थे
भृगवादीनां च धीमतां । प्रतिशापश्च रुद्रस्य दक्षादद्भुतकर्मणः ॥ प्रति-
पे[ध]श्च वैरस्य कीर्त्त्यंते दोषदर्शनात् । मन्वंतरप्रसंगेन कालज्ञानं च
कीर्त्त्यंते ॥ प्रजापतेः कर्हमस्य कन्या या शुभलक्षणा । प्रियव्रतस्य
पुत्राणां कीर्त्त्यंते यत् विस्तरः ॥ तेषां नियोगो द्वीपेषु देशेषु च
पृथक्पृथक् । स्वायंभुवस्य सर्गस्य ततश्चाप्यनुकीर्त्तनं ॥ उक्तो नाभेनि-
सर्गश्च (nábher) रजसश्च महात्मनः । द्वीपानां ससमुद्राणां पर्वतानां
च कीर्त्तनं ॥ वर्षाणां च नदीनां च तद्भेदानां च सर्वशः । द्वीपभेदसह-
स्राणामंतभेदश्च (antar°) सप्तसु ॥ विस्तरान्मंडलाच्चैव जंवूद्वीपसमुद्रयोः ।
प्रमाणं योजनायेण (°greṇa) कीर्त्त्यंते पर्वतैः सह ॥ हिमवान्हेमकूटस्तु
निषधो मेरुपर्वतः । नीलः श्वेतश्च शृंगी (śringí) च कीर्त्त्यंते वर्ष-
पर्वताः ॥ तेषामंतरविष्कंभा उज्जायायामविस्तराः । कीर्त्त्यंते योजनायेण
ये च तत् निवासिनः ॥ भारतादीनि वर्षाणि नदीभिः पर्वतैस्तथा ।
भूतैश्चोपनिविष्टानि गतिमद्बुधैस्तथा ॥ जंवूद्वीपादयो द्वीपाः समुद्रैः
सप्तभिर्वृताः । ततश्चाप्यमया भूमिलोकालोकश्च कीर्त्त्यंते ॥ अंडस्यांतस्त्वमे

लोकाः सप्तद्वीपा च मेदिनी । भूरादयश्च कीर्त्त्यंते चरणैः प्राकृतैः सह ॥
सर्वं च तत्प्रधानस्य परिमाणैकदेशिकं । संव्यासपरिमाण्यच्च (सव्यांसप-
रिमाण्यां च B.) संक्षेपेणैव कीर्त्त्यंते ॥ सूर्याचंद्रमसोश्चैव पृथिव्याश्चाप्य-
शेषतः । प्रमाणं योजनायेण सांप्रतैरभिमानीभिः ॥ महेंद्राद्याः सभाः
पुण्या मानसोत्तरमूर्द्धनि । अत ऊर्ध्वं गतिश्चोक्ता स्वर्गस्यालातचक्रवत् ॥
नागवीथ (thy) जवीथ्योश्च लक्षणं परिकीर्त्त्यंते । काष्ठयोर्लेखयोश्चैव मंड-
लानां च योजनैः ॥ लोकालोकस्य संध्याया अद्भौ विष्णुवतस्तथा ।
लोकपालाः स्थितास्योर्द्ध्वं (स्थिताश्चोर्ध्वं B.) कीर्त्त्यंते ये चतुर्दिशं ॥
पितॄणां देवतानां च पंथावौ (panthānau) दक्षिणोत्तरौ । गृहिणां
न्यासिनां चोक्ता रजःसत्त्वसमाश्रयात् ॥ कीर्त्त्यंते च पदं विष्णोः धर्माद्या
यत् धिष्ठिताः । सूर्याचंद्रमसोचारो ग्रहानां ज्योतिषां तथा ॥ कीर्त्त्यंते
ध्रुवसामर्थ्यात्प्र(धा)जानां च शुभाशुभं । ब्रह्मणा निर्मितः सौरः स्यंदनो
यैवशास्तस्य ॥ कीर्त्त्यंते भगवान्येन प्रसर्पति दिविक्षयः । स रथो
धिष्ठितो देवैरादित्यैश्च धिभिस्तथा ॥ गंध[र्वै]रप्सरोभिश्च ग्रामणीसर्व-
राक्षसैः । अपांसारमयस्येदोः कीर्त्त्यंते च रथस्तथा ॥ वृद्धिद्वयौ च
सोमस्य कीर्त्त्यंते सूर्यकारितौ । सूर्यादीनां स्यंदनानां ध्रुवादेव प्रकीर्त्तनं ॥
कीर्त्त्यंते शिशुमारश्च यस्य पुच्छे ध्रुवः स्थितः । तारारूपाणि सर्वाणि
नक्षत्राणि ग्रहेस्सह ॥ निवासा यत् कीर्त्त्यंते देवानां पुण्यकारिणां ।
सूर्यरश्मिसहसे च वर्षशीतोष्णनिश्वः ॥ प्रविभागश्च रश्मीनां नामतः
कर्मतो र्थतः । परिमाणगती चोक्ते ग्रहाणां सूर्यसंश्रयात् ॥ यथा चाशु
विषात्प्राप्ता शंभोः कंठस्य नीलता । ब्रह्मप्रसादितस्याशु विषादः शूल-
पाणिना (विषादं शूलपाणिनः B.) ॥ स्तूयमानः सुरैर्विष्णु स्तौति देवं
महेश्वरं । लिंगोद्भवकथां पुण्यां सर्वपापप्रणाशिनीं ॥ विश्वरूपात्प्रधानस्य
परिणामो यमद्भुतः । पुरुवरस्य (purúravasa) एलस्य (माहलस्य)
माहात्म्यानुप्रकीर्त्तनं ॥ पितॄणां द्विःप्रकाराणां तर्पणं चामृतस्य वै । ततः
पर्वणि कीर्त्त्यंते पर्वणां चैव संधयः ॥ स्वर्गलोकगतानां च प्राप्तानां
चाप्यधोगतिं (°dhogatim) । पितॄणां द्विःप्रकाराणां श्राद्धेनानुग्रहो
महान् ॥ युगसंख्या प्रमाणं च कीर्त्त्यंते च कृतं युगं । त्रेतायुगे चाप-
कर्षाद्वाज्ञायासं प्रवर्त्तनं ॥ वर्णानामाश्रमाणां च संख्यानां च प्रवर्त्तनं ।
वर्णानामाश्रमाणां च संस्थितं धर्मतस्तथा ॥ यज्ञप्रवर्त्तनं चैव संवादो यत्
कीर्त्त्यंते । ऋषीणां वसुना सार्द्धं वसोश्चाथः पुनर्गतिः ॥ प्रश्नानां (pra-
śnánám) दुर्वचस्त्वं च स्वायंभुवमृते मनुं । प्रश्नंसा तपसश्चोक्ता युगा-
वस्थाश्च कृत्स्नशः ॥ द्वापरस्य कलेश्चात्वं संक्षेपेन प्रार्त्तनं (संक्षेपेण
प्रकीर्त्तनं B.) । देवतिर्यङ्मनुष्याणां पुराणानि युगे युगे ॥ कीर्त्त्यंते
युगसामर्थ्यात्परिणामोद्भूत्यायुषाः । शिष्टादीनां च निर्देशः प्रादुर्भावश्च
कीर्त्त्यंते ॥ मंत्राणां ब्राह्मणानां च लक्षणं परिकीर्त्तितं । ईश्वराणामृषीणां
च मनोः पितृगणस्य च ॥ गोत्राणां लक्षणाभां (°nám) च वर्षाणानां
(varṇánám) च प्रकीर्त्तनं । शापानां (śákhánám) परिमाणं च
वेदव्यासादिशब्दनं ॥ मन्वंतराणां संहारं संहारंते च संभवः । देवता-
नामृषीणां च मनोः पितृगणस्य च ॥ न शक्यं विस्तराद्भक्तुमित्युक्तं च
समासतः । मन्वंतरस्य संख्या च मानुषेण प्रकीर्त्तिता ॥ मन्वंतराणां
सर्वेषामेतदेव च लक्षणं । अतीतानागतानां च वर्त्तमानेन (varta°)
कीर्त्त्यंते ॥ तथा मन्वंतराणां च प्रतिसंधानलक्षणं । अतीतानागतानां च
प्रोक्तं स्वायंभुवं तरे ॥ मन्वंतरं त्रयं चैव कालज्ञानं च कीर्त्त्यंते । मन्वं-